

تحلیل توزیع فضایی – مکانی طبقه خلاق بر اساس مؤلفه‌های تنوع اجتماعی محلات در شهر مشهد

زهره شاه محمدی (دانشجوی جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران)

zshahmohamadi0@gmail.com

محمد اجزاءشکوهی (دانشیار جغرافیا و توسعه فضای شهری، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران، نویسنده مسئول)

shokouhim@um.ac.ir

محمد رحیم رهنما (استاد جغرافیا و توسعه فضای شهری، دانشگاه فردوسی مشهد، مشهد، ایران)

kharazmi@um.ac.ir

چکیده

هدف کلی این پژوهش شناخت رابطه مؤلفه‌های تنوع محلات با مکان‌گزینی طبقه خلاق در راستای دستیابی به شهر خلاق می‌باشد. روش تحقیق، پیمایش و جامعه آماری شامل شهروندان مشهدی شاغل اعم از زن و مرد در سال ۱۳۹۹ است. ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته می‌باشد که گویه‌های آن با استفاده از مطالعه تحقیقات پیشین و نیز مصاحبه با کارشناسان رشته‌های برنامه ریزی شهری و علوم اجتماعی طراحی و تنظیم شده است. جهت کسب روایی یا اعتبار ابزار تحقیق از روش اعتبار صوری استفاده می‌شود. پایایی پرسشنامه نیز با استفاده از روش آماری آلفای کرانباخ مورد تأیید قرار گرفته است. مقدار آلفای بالای ۰٫۷ نشان دهنده همبستگی درونی سوالات پرسشنامه در سنجش متغیرهای تحقیق می‌باشد. تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از نرم افزار آماری SPSS صورت گرفته است. برای آزمون فرضیه‌های تحقیق از آزمون تحلیل واریانس دوطرفه (univariate) و آزمون‌های یومن ویتنی و تی تست استفاده شده است. وضعیت چهار مؤلفه تنوع اجتماعی شامل رعایت حقوق شهروندی، مدارای عقیدتی‌سیاسی، مدارای اخلاقی‌رفتاری و مدارای هویتی در چهار محله از شهر مشهد از نظر اقتصادی و درآمدی، مورد بررسی قرار گرفت و نتایج نشان داد میزان تنوع اجتماعی به طور کلی در محله با برخورداری بالا بیشتر از سایر محلات است. در کلیه مؤلفه‌های تنوع اجتماعی در طبقه فوق خلاق، نمره بالاتری در مقایسه با طبقه خلاق دارند.

واژگان کلیدی: طبقه خلاق، طبقه فوق خلاق، مؤلفه‌های تنوع اجتماعی، محلات شهر مشهد

در دنیای امروز شهری به عنوان شهر موفق مطرح می‌گردد که بستر پرورش استعدادها یا امکان جذب آنها را داشته باشد و بتواند قابلیت‌های جدیدی به ابعاد اقتصادی، فرهنگی و اجتماعی شهر بیفزاید و فرصت‌های جدیدی برای آن شهر در مقایسه ملی و فراملی ایجاد نماید. فلسفه شهر خلاق بیانگر این موضوع است که در هر شهری همیشه ظرفیتی بیشتر از آنچه تصور می‌شود وجود دارد. شهر خلاق از مفاهیم جدید در عرصه مدیریت شهری می‌باشد که در آن مباحثی از جمله توسعه پایدار شهری، همگرایی شهری، توجه به مشارکت‌های محلی در مقابل مباحث جهانی شدن شهرها، مطرح می‌گردد. در واقع خلاقیت در شهر با پیاده‌سازی دو اصل مشارکت و کارایی که از شاخص‌های اصلی در حوزه حکمرانی شهری می‌باشد منجر به حل مشکلات مدیریتی در شهر می‌شود. در شهر خلاق بهره‌گیری از تفکرات شهروندان، محیط زندگی بهتر شده و کیفیت زندگی آنان ارتقاء می‌یابد. آنچه مسلم است شهرداری‌ها توانایی لازم برای مواجه شدن با تغییرات بنیادین و گسسته جامعه پسا مدرن را ندارد و تغییرات پی در پی در این نواحی شهری به انواع جدید رهیافت‌های برنامه ریزی، نیازمند است (Meyer & Auriacombe, 2019). مفهوم شهر خلاق نیز اغلب به عنوان شکلی از برنامه ریزی راهبردی مورد استفاده قرار می‌گیرد (Florida, 2002) که در آن استعدادها، انگیزه‌ها، تمایلات، رؤیاهای و خلاقیت شهروندان به تدریج جای مزیت‌های سنتی شهرها مانند موقعیت مکانی، منابع طبیعی و نزدیکی به بازارها را می‌گیرد و خلاقیت افرادی که در شهرها زندگی می‌کنند یا مدیریت شهری را برعهده دارند، متضمن موفقیت آن شهر در دنیای آینده است. (شهابیان و رهگذر، ۱۳۹۱، ص. ۶۷). تاب‌آوری در مطالعات شهری نیز به توانایی یک سیستم شهری و شبکه‌های تشکیل‌دهنده آن اعم از شبکه‌های اجتماعی، زیست‌محیطی و فنی جهت انطباق با تغییرات اشاره می‌کند (Meerow & Miller, 2019).

یک تفسیر گسترده‌تر از خلاقیت به یک اندیشمند با نام ریچارد فلوریدا کمک کرده تا از ظهور «طبقه‌ی خلاق» در جوامع پیشرفته خبر دهد. آنها گروهی از کارکنان علمی و هنری حرفه‌هایی هستند که حضورشان به ویژه در مناطق شهری موجب پویایی اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی می‌شود. به طور مشخص‌تر، طبقه‌ی خلاق مشتمل بر تمامی افرادی است که در زمینه‌های علوم و مهندسی، معماری و طراحی، آموزش، انواع هنرها، موسیقی و سرگرمی کار می‌کنند و کارکرد اقتصادی‌شان به خلق ایده‌های جدید، فناوری‌های جدید و محتوای جدید منجر می‌گردد. در رویکرد فلوریدا، طبقه‌ی خلاق همچنین شامل یگ گروه بزرگ‌تر از حرفه‌های خلاق در زمینه‌ی کسب و کار، امور مالی، و مشاوران حقوقی (مانند وکلای دادگستری) نیز می‌شود. این افراد خواه هنرمند باشند یا مهندس، موسیقی‌دان باشند یا دانشمندان رایانه، نویسنده باشند یا کارآفرین، یک ویژگی خلاق مشترک دارند که به خلاقیت، تفرد، تفاوت و شایستگی ارجح می‌نهند. در یک کلام، اینان افرادی هستند که از طریق خلاقیت، تولید ارزش افزوده‌ی اقتصادی می‌کنند. ارزش‌های طبقه‌ی خلاق عبارت‌اند از تفرد، شایسته‌سالاری، تنوع و بازبودگی (کیفبادی و دیگران، ۱۳۸۷، ص. ۳۵-۳۴).

۱،۲. ضرورت و اهمیت

شهر مشهد به عنوان دومین کلانشهر ایران با بیش از سه میلیون نفر جمعیت برای توسعه متناسب شهری بیش از هر چیز نیازمند جذب افراد خلاق در محلات و مناطق شهری است که در نهایت به یک شهر خلاق در عرصه ملی و بین‌المللی تبدیل شود. این پژوهش سعی دارد ضمن شناسایی مؤلفه‌های تنوع اجتماعی محلات که جاذب طبقه خلاق است، به بررسی میزان

همبستگی این مؤلفه‌ها در محلات مختلف شهر مشهد برآورد. مؤلفه‌هایی که می‌توانند در ایجاد بستر شهر خلاق در شهر مشهد، مؤثر باشند.

در روند جهانی شدن نیز، خلاقیت یکی از مهمترین عوامل رشد است و عامل موفقیت شهرهای در حال رقابت به شمار می‌رود. در هر تنوع و جذابیت شخصیت، و روحیه نوگرایی و ابتکارهای ساکنان شهر است که تعیین کننده جذابیت و پیشرفت آن شهر است، شهر مشهد مقدس نقش و جایگاهی ویژه در عرصه ملی و بین‌المللی ایفا می‌نماید و سهم عمده‌ای در بروز فعالیت‌های نوآورانه و عرصه اقتصاد خلاق دارد؛ وجود دانشگاه‌های فردوسی، آزاد اسلامی و موسسات آموزش عالی غیر انتفاعی در مشهد، مراکز پژوهشی و مطالعاتی توسعه و پیشرفت در زمینه فناوری‌های نو، الگوهای نو فرهنگی نیز این شهر را به عنوان شهری پیشرو در صنعت فرهنگی و هنری خود را در عرصه ملی مطرح نموده است و خود منجر به ظهور طبقه‌ای جدید در شهر تحت عنوان «طبقه خلاق» می‌شود که این طبقه و حتی سایر شهروندان بنا بر تئوریهای فلوریدا و لندری نیازمند فضاهایی جدید و خلاقانه در شهر می‌باشند. «طبقه خلاق» بنا به گفته ریچارد فلوریدا (Richard Florida) (۲۰۰۵) نیاز به مکانهای خلاق در شهر دارند و خود منجر به شکل‌گیری خلاقیت در شهر نیز می‌شوند. خلاق بودن شهر منجر به پرورش خلاقیت در تمامی سطوح جامعه بسته به شدت و اثر آن می‌شود.

۱.۳. اهداف پژوهش:

هدف کلی این پژوهش شناخت رابطه ویژگیهای محلات با مکان‌گزینی طبقه خلاق، جهت دستیابی به شهر خلاق می‌باشد. مقاله حاضر پس از معرفی شهر خلاق و طبقه خلاق به بررسی میزان تاثیرگذاری و تبیین رابطه بین مؤلفه‌های تنوع محلات و طبقه خلاق شهر مشهد می‌پردازد.

۱.۴. سوالات پژوهش:

- آیا بین مکان‌گزینی طبقه خلاق و مؤلفه‌های تنوع اجتماعی محلات در شهر مشهد رابطه‌ای وجود دارد؟
- میزان تاثیرگذاری مؤلفه‌های تنوع اجتماعی محلات بر گروه‌های مختلف طبقه خلاق چگونه است؟

۲. پیشینه پژوهش:

۲.۱. شکل‌گیری نظریه شهر خلاق

اولین کسی که به مطالعه و ارائه مطالبی درباره شهرهای خلاق پرداخت ریچارد فلوریدا بود (خسروی، ۱۳۸۹، ص. ۱۱۱). او معتقد بود خلاقیت و نوآوری با هم به عنوان عناصر کلی حرکت شهرها به سمت موفقیت هستند. (Harvey, 2012). ریچارد فلوریدا در سال ۲۰۰۲ نظریه شهر خلاق را مطرح کرد. بر مبنای این نظریه، نخبگان یا طبقه خلاق به سکونت در شهرهایی گرایش دارند که از تنوع، تساهل و تسامح چشمگیری برخوردار بوده و از نظر کیفیت محیط شهری و استانداردهای طراحی از سطح بالایی برخوردار باشند. (اشتری و مهدنژاد، ۱۳۹۳، ص. ۱۱). او با در نظرگیری زمینه‌های اقتصادی و اجتماعی خلاقیت تلاش کرد، تبلور این امر در شهر را در قالب مفهوم «شهر خلاق» صورتبندی کند. فلوریدا در مطالعه خلاقیت و شهرها سه فاکتور را در نظر می‌گیرد: تکنولوژی، استعداد و مدارا به مفهوم دگرپذیری. او معتقد است که محیط‌های شهری برای پذیرش ایده‌های جدید مستعد و آمادگی پذیرش افراد با استعداد برای نوآوری و خلاقیت هستند. ریچارد فلوریدا در سال ۲۰۰۲ اولین کتاب خود را تحت عنوان **creative class** منتشر کرد و پس از آن در سال ۲۰۰۵ کتاب دیگری را برای تکمیل مباحث منتشر ساخت. وی در این کتاب از نخبگان خلاق در جامعه، که جمعی از نیروهای حرفه‌ای، علمی و هنرمند هستند نام می‌برد که حضور آنها پویایی فرهنگی، اجتماعی و اقتصادی به ویژه در نواحی شهری ایجاد می‌کند. نخبگان خلاق شامل افراد فعال در

حوزه های علوم و مهندسی، معماری و طراحی، آموزش، هنر، موسیقی و تفریح هستند که کارکرد اقتصادی آنها، ایده های جدید، فناوری نوین و محتوای نوآورانه جهان امروز را ایجاد می کنند.

نتایج حاصل از پژوهش ریچارد فلوریدا و همکارانش در رابطه با مطالعاتی که بر روی گروه های هدف در پترزبورگ انجام شد، بیانگر این امر است که اعضای گروه های هدف، بیشترین تاکید را بر امکانات (Amenities) یکپارچه گذاشتند و فرصت های اقتصادی و سبک زندگی (Life style) را در انتخاب یک مکان، به طور ضروری تکمیل کننده همدیگر می دیدند. در حقیقت از بعضی لحاظ آن ها بر کیفیت تفریحات و محیط بیش از بازار کار در انتخاب مکان برای زندگی تاکید می کردند.

در سال ۱۹۹۵، چارلز لاندی و فرانکو بیانچینی کتاب شهر "The Creative City" را به عنوان بیانیه روشن نظریه شهر خلاق منتشر کردند. ایده شهر خلاق پاسخی به مشکلات شهری در بحران بین المللی در جریان انتقال به اقتصاد جهانی و صنعتی بود. ایدئولوژی آنها در پی تغییر رویه برنامه ریزی سنتی (بر مبنای راه حل های کالبدی) به سوی ارتقای محیط های شهری و تقویت جو خلاقیت و «زیرساخت های نرم» از طریق همکاری های جدید بود. در تعریف لاندی زیرساخت های نرم به چگونگی آشنایی و تبادل ایده ها بین مردم نظر دارد و زیر ساخت های لازم گونه ای از توسعه کالبدی و مکان سازی را تشویق می نماید که تقویت کننده ارتباطات بین مردم باشد. از دیدگاه لاندی، برای اینکه یک شهر در واقعاً خلاق باشد، پیش زمینه ها و معیارهایی نیاز است که از جمله آن معیارها می توان، محیط هیجان آور، امنیت، آزادی از مزاحمت و نگرانی را برشمرد. بوجود تنوعی از انسان ها و دسترسی به افراد مستعد و استعداد های مختلف (مهاجران و خارجی های مکمل داخلی ها)، هویت محلی (تاکید بر هویت فرهنگی و وجود تفرانس در صورت وجود فرهنگ های مختلف در شهر) نیز می توان اشاره کرد.

از نظر هاوکینز، دوره فرا صنعتی و اقتصاد خلاق، گذر از ایده ها و اظهار خلاقیت به تولیدات با ارزش تجاری است. اقتصاد خلاق به وسیله مجموعه ای از صنایع که تولید کننده و داد و ستد کننده دارایی های فکری هستند، مثل صنایع کپی رایت، صنایع انحصاری، صنایع دارای علامت تجاری و صنایع طراحی تعریف می شوند. صنایع خلاق شامل تحقیق و توسعه، نشر، نرم افزار، تلویزیون، طراحی، موسیقی، فیلم، اسباب بازی ها و بازی ها، تبلیغات، معماری، هنرهای اجرایی، مشاغل، بازی های ویدئویی، مد و هنر می باشد. وی پیشنهاد می کند که راه جدیدی برای رشد صنایع این اقتصاد لازم است. زیرا بر خلاف نظریه اقتصاد مدرن با منابع محدود و قیمت رقابتی، اقتصاد خلاق بر منابع نامحدود ایده ها تکیه دارد. مدل هاوکینز برای واکنش های خلاق به خصیصه های انسانی ایده ها، استعداد و یادگیری بیش از تمرکز سنتی بر داده ها و سرمایه ها برای موفقیت اقتصادی استوار است (Simeti, 2006). برتری کلی مفهوم شهر خلاق، ناچار با تغییرات گسترده در اقتصاد و جامعه که در آن خلاقیت انسانی یک عامل کلیدی است، گره خورده است (Florida, 2002). در حال حاضر ادبیات مربوط به شهر خلاق در دنیا، گسترده است و به طور پیوسته در حال رشد است و بسیاری از محققان در این ادبیات نظری سهمیم هستند (Geoforum, 2009).

۲.۲. مطالعات تنوع اجتماعی در ایران

شهر خلاق یک رویکرد فرهنگی در توسعه شهری است همانگونه که دکتر رسول قربانی در مقاله ای با همین عنوان به هفت ویژگی برای شهر خلاق اشاره می کند که سه ویژگی آن به تنوع فرهنگی و اجتماعی اشاره دارد او اولین ویژگی شهرهای خلاق را تحمل پذیرش تنوع می داند به طوری که بیان می کند شهرها محیط های بازی هستند، که توانایی پذیرش گروه های مختلف انسانی با فرهنگ های مختلف را دارا هستند. حضور جمعیتی متنوع با عقاید و ایده های متفاوت فرصتی ویژه برای بروز خلاقیت و نوآوری و ابتکار در زمینه های مختلف است. با توجه به اینکه نیاز و سلاقی گروه های مختلف اجتماعی متفاوت و گوناگون است یک شهر برای جذب افراد خلاق باید بتواند شرایط اقتصادی محیطی و فرهنگی متنوعی را نیز فراهم نماید. بطوری که انتخاب های متنوع برای افراد جهت زندگی، فعالیت و تفریح وجود داشته باشد.

ویژگی بعدی مرتبط با تنوع اجتماعی دسترسی شهر خلاق به استعدادها و منابع انسانی و فکری است. این اصطلاح تحت عنوان طبقه خلاق از آن یاد می شود و در واقع طبقه خلاق، موتورهای حرکت شهر خلاق اند.

ویژگی دیگری که از آن یاد می کند همان جایگاه ویژه فرهنگ در ابعاد مختلف شهر و نیز سیاستها و برنامه‌های شهری و استفاده مؤثر از تمام منابع فرهنگی حتی آنهایی که ممکن است بی اهمیت جلوه داده شوند و مورد غفلت واقع گردند مثل موسیقی محلی، غذا، لباس، نمایشها و بازیهای بومی و... به علت نقش محوری فرهنگ و به ویژه فرهنگ و هنر بومی و محلی در رویکرد شهر خلاق، می توان شهر خلاق را به عنوان راهبردی که به حفظ تنوع فرهنگی و جلوگیری از جایگزینی یک فرهنگ واحد به جای فرهنگ های متنوع دارد، حائز اهمیت ویژه‌ای بدانیم. از همین رو است که یونسکو تلاش خاصی در معرفی شهرهای خلاق و گسترش ادبیاتی آن در جهان دارد.

ضرابی و همکارانش (۱۳۹۳) در مقاله ای با عنوان بررسی میزان تحقق پذیری شهر خلاق و معیارهای ایجاد شهر خلاق در شهرهای استان یزد، سرمایه اجتماعی را به عنوان یکی از متغیرهای شکل گیری شهر خلاق با پنج شاخص مشارکت اجتماعی، علاقه فراوان به جامعه، اعتماد اجتماعی، تعاون و همیاری و شرکت در شبکه روابط اجتماعی مورد سنجش قرار دادند.

شاخص تحمل (تساهل و تسامح) در ارزیابی میزان آمادگی شهر مشهد در شکل گیری شهر خلاق با زیر شاخص های گشودگی گردشگری TOI، مهاجرت IMI، سهم اقلیت های مذهبی در منطقه MSI، تعداد مهاجرین وارد شده بین ۲۰ تا ۶۵ سال در پنج سال اخیر IM-5 و گشودگی گردشگر داخلی ITOI مورد اندازه گیری قرار گرفت. نتایج نشان می دهد مشهد در شاخص تحمل تساهل و تسامح در مقایسه با سایر کلانشهرهای ایران در سه زیر شاخص گشودگی گردشگر خارجی، تعداد مهاجرین خارجی و گشودگی گردشگر داخلی، رتبه اول را داراست اما در زیر شاخص مهاجرپذیری در پنج سال اخیر در رتبه سوم بعد از اصفهان و تبریز قرار گرفته در شاخص سهم اقلیت مذهبی این شهر در وضعیت نامطلوبی است دلیل مطلوبیت کلی وضعیت این شاخص را می توان در ماهیت زیارتی و گردشگری این شهر و اهمیت این شهر در شمال شرقی کشور دانست (فرزین راد و خوارزمی، ۱۳۹۴، صص. ۱۸-۱۲).

خانم نونا مسگرانی (۱۳۹۴) در مقاله ای با عنوان ارزیابی عناصر کلیدی شهر خلاق در پهنه های مرکز شهر مشهد با استفاده از مدل سازی معادله ساختاری، هفت بعد اصلی را به عنوان عناصر کلیدی شهر خلاق مورد بررسی قرار داد که یکی از آن ابعاد شرایط اجتماعی بود که با سه عامل توجه به حضور اقشار مختلف اجتماعی (قوم و نژاد متنوع)، توجه به حضور زنان و کودکان و توجه به حضور معلولین و ناتوان ناتوانان جسمی حرکتی، مورد ارزیابی قرار داد. علی رغم رابطه معنا دار ابعاد شهر خلاق با عناصر سازنده شهر خلاق در پهنه های مرکز شهر مشهد، نتایج پژوهش وضعیت مطلوب و قابل قبولی رانسان نمی دهد و در میان عناصر کلیدی شهر خلاق، بعد اجتماعی، دارای پایین ترین ضریب (۰/۳۸) بوده و عامل توجه به حضور اقشار مختلف اجتماعی دارای کمترین امتیاز می باشد.

جدول شماره ۱) مؤلفه‌های تنوع اجتماعی در شاخص‌های شهر خلاق

منبع	شرح	متغیر	شاخص
رئانی خوراسگانی، و دیگران (۱۳۹۰)	بر اساس سرشماری سال ۱۳۸۵، خراسان رضوی با ۷/۶ درصد مهاجرین بعد از استان تهران دارای رتبه دوم در کل کشور می باشد.	درصد مهاجرت	تنوع اجتماعی
	خراسان رضوی با ۲۸ درصد متولد در جای دیگر در بین استانها دارای رتبه یازدهم می باشد.	درصد افراد غیر بومی	
	آمارهای رسمی و قابل انتشار در این خصوص ارائه نشده	تنوع زبانی جمعیت	
فرزین راد و خوارزمی (۱۳۹۴)	۱- تعداد مهاجرین وارد شده ۲۰ تا ۶۵ سال زیر شاخص (۵-) IM در ۵ سال اخیر ۲- زیر شاخص سهم اقلیت های مذهبی در منطقه MSI بر اساس سرشماری های نفوس و مسکن سال ۱۳۹۰	گشودگی گردش خارجی مهاجرپذیری سهم اقلیت مذهبی	شاخص تحمل (تساهل و تسامح)
مسگرانی، نونا و دیگران (۱۳۹۴)	منظور وجود شاغلین طبقه خلاق است. در صورت فرهنگ های مختلف در شهر هویت محلی نیز حفظ گردد	۱- تنوعی از انسانها و دسترسی به افراد مستعد و استعداد های مختلف ۲- هویت محلی توأم با تفرانس (تحمل)	شاخص تنوع
قربانی، حسین آبادی و طورانی، (۱۳۹۲)	دسترسی به طبقه خلاق تنوع قومی زبانی و ... موسیقی، غذا، نمایش، بازیهای بومی و ...	دسترسی شهر خلاق به استعدادها و منابع انسانی فکری تحمل پذیرش تنوع منابع فرهنگی	تنوع فرهنگی و اجتماعی
غریب و حسین پور (۱۳۹۱)	در این پژوهش سعی شده اهداف و استراتژی های مالی جهت تحقق شهر خلاق در شهر مشهد تعیین گردد که از این میان به بستر اجتماعی شهر به صورت کلی اشاره نموده است.	۱- توانایی جذب استعداد خلاق ۲- ایجاد ساختار مستحکم اجتماعی	جذب طبق خلاق
فدایی (۱۳۹۴)	ایجاد کاربری های متنوع جاذب گروههای مختلف اجتماعی، تقویت فضاهای عمومی و تفریحی متنوع در محله و پیوند حرفه های جوان با یکدیگر و محله به عنوان راهبردهایی جهت توسعه شاخص تحمل مطرح گردیده است	۱- تنوع گروههای قومی، نژادی و ملیتی و اقلیتی ۲- تنوع گروههای سنی و جنسی ۳- نسبت حضور نوگراها و هنرمندان	معیار تنوع
مودنی (۱۳۸۹)	درصد طبقه خلاق خراسان جنوبی با ۵/۸۴ درصد حائز مرتبه پس از استان تهران، فارس و اصفهان می باشد. رتبه خراسان رضوی به جهت تعداد درصد و رتبه دانشگاهها در بین استان های کشور (سرمایه فکری) بعد از استان تهران، اصفهان دارای بالاترین تعداد دانشگاه ۶/۷۴ درصد از کل دانشگاه های کشور دارای رتبه سوم می باشد .	استعداد : جمعیت بالاتر از سنن ۲۵ سال به بالا با تحصیلات عالی نیروی کار تحصیل کرده : شاغلان دارای تحصیلات عالی تعداد مطلق دانشجویان : تعداد دانشجویان (تربیت معلم، دانشگاه آزاد و آموزش عالی) کارکنان دانشگاه : آموزشگران تمام وقت و حق التدریس دانشگاه ها و مراکز آموزش عالی سرمایه فکری : تعداد دانشگاه ها (روزانه، آزاد و پیام نور) علوم و فناوری : تعداد آموزش دیدگان ثابت فنی و حرفه ای (کارکنان دانش) مهاجرین وارد شده بر حسب سنین ۲۵-۳۴ سال. درصد جمعیت دار دارای تحصیلات عالی در نقاط شهری	سرمایه انسانی خلاق (طبقه خلاق)

تدوین: نگارندگان، ۱۳۹۹

۳. روش شناسی تحقیق

۳.۱. روش تحقیق:

طرح تحقیق استفاده شده در این پژوهش، پیمایش است. با توجه به اینکه پژوهش حاضر به دنبال تأثیر مؤلفه های تنوع اجتماعی بر مکان‌گزینی طبقه خلاق است لذا در جمع‌آوری اطلاعات توجه به تنوع مشاغل به طوری که بتوان توان نمونه ای متشکل از افراد متعلق به طبقه شغلی فوق خلاق، خلاق و غیرخلاق را داشت، ضروری است.

۳,۲. جامعه آماری:

جامعه آماری تحقیق را کلیه شهروندان مشغول شغل اعم از زن و مرد در سال ۱۳۹۹ تشکیل می‌دهند.

۳,۳. ابزار گردآوری اطلاعات:

ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه محقق ساخته می‌باشد که گویه های آن با استفاده از مطالعه تحقیقات پیشین و نیز مصاحبه با کارشناسان رشته های برنامه ریزی شهری و علوم اجتماعی طراحی و تنظیم شده است.

۳,۴. روایی و پایایی ابزار تحقیق:

روایی و پایایی، دقت و صحت ابزار تحقیق را مورد سنجش و ارزیابی قرار می‌دهند. جهت کسب روایی یا اعتبار ابزار تحقیق از روش اعتبار صوری استفاده می‌شود. بدین ترتیب که پرسشنامه توسط کارشناسان و افراد صاحب نظر مورد بررسی و بازبینی قرار گرفته و نکات پیشنهادی و اصلاحی آنان در تدوین پرسشنامه نهایی اعمال گردیده است.

پایایی پرسشنامه نیز با استفاده از روش آماری آلفای کرانباخ مورد تأیید قرار گرفته است. مقدار آلفای بالای ۰,۷ نشان دهنده همبستگی درونی سوالات پرسشنامه در سنجش متغیرهای تحقیق می‌باشد.

جدول شماره ۲) مقدار آلفای کرانباخ در متغیرهای پژوهش

متغیر	تعداد گویه ها	مقدار آلفای کرانباخ
مدارای هویتی	۵	۰,۸۳۷
مدارای اخلاقی- رفتاری	۱۰	۰,۸۵۲
مدارای عقیدتی- سیاسی	۳	۰,۷۳۲
رعایت حقوق شهروندی	۶	۰,۹۲۶
مدارای اجتماعی	۲۴	۰,۸۸۴

همانطور که در جدول فوق مشاهده می‌شود در رابطه با کلیه ابعاد مدارای اجتماعی مقدار آلفای کرانباخ بالاتر از ۰,۷ است که نشان می‌دهد گویه های طراحی شده برای این متغیرها همبستگی درونی بالایی داشته و ابزار تحقیق پایا بوده و از قابلیت اعتماد برخوردار می‌باشد.

۳,۵. شیوه نمونه‌گیری و حجم نمونه:

حجم نمونه با توجه به حجم جامعه آماری تحقیق و واریانس متغیر وابسته یعنی مدارای اجتماعی با استفاده از فرمول کوکران محاسبه می‌شود. جهت برآورد میزان واریانس متغیر وابسته در ابتدای جمع‌آوری اطلاعات تعداد ۴۰ پرسشنامه به عنوان پیش‌آزمون تکمیل شد و سپس با استفاده از نرم افزار آماری SPSS میزان واریانس مدارای اجتماعی برآورد گردید و سپس در فرمول نمونه‌گیری که شرح آن در ادامه آمده است، جای گذاری شد.

$$n = \frac{Nt^2s^2}{Nd^2 + t^2s^2}$$

که در آن :

n = حجم نمونه آماری

N = حجم جامعه آماری

t = ضریب اطمینان در سطح مطلوب (در این پژوهش ۹۵٪)

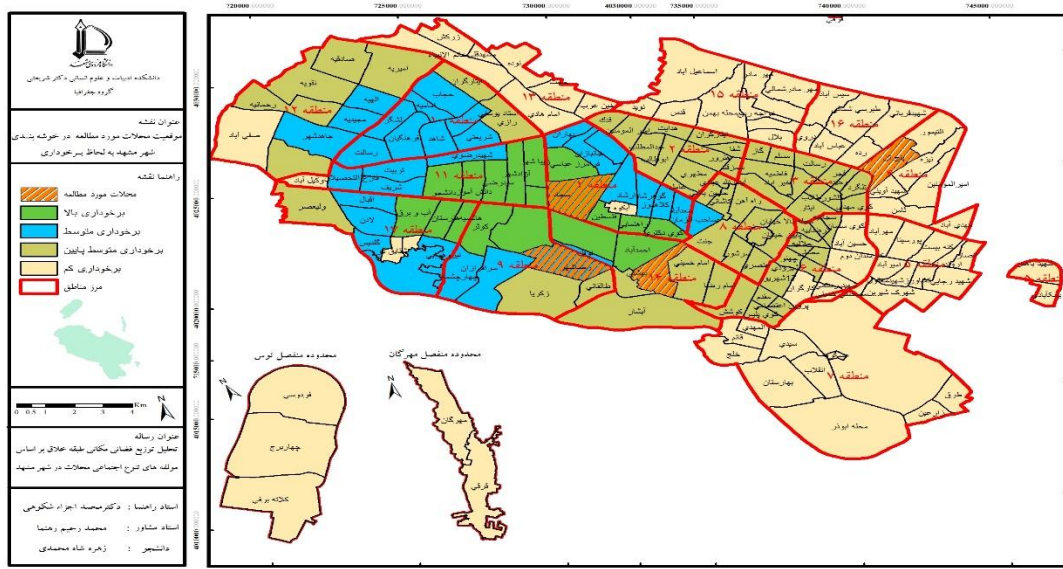
پیش برآورد واریانس متغیر وابسته = $S^2(0,3)$

دقت احتمالی مطلوب = d

در فرمول بالا اگر حجم جامعه آماری را بزرگ در نظر بگیریم آن گاه می توان N را از صورت و مخرج کسر حذف کرد. نتیجه چنین خواهد بود:

$$n = \frac{t^2 S^2}{d^2}$$

مقدار t در سطح اطمینان ۹۵٪ معادل ۱/۹۶ است. متغیر وابسته مدارای اجتماعی است که واریانس آن ۰,۳۲ است. با جای گذاری اعداد در فرمول فوق و انجام محاسبات مربوط مقدار حجم نمونه ۴۹۱ نفر به دست آمده است که در پژوهش حاضر به دلیل شرایط موجود (وضعیت کرونا) و با توافق با اساتید راهنما و مشاور تعداد ۱۸۸ نمونه تکمیل شد. برای تکمیل پرسشنامه ها از طرح نمونه گیری آقای دکتر اکبری (عضو هیئت علمی گروه جامعه شناسی دانشگاه فردوسی مشهد) برای تعیین محلات استفاده شد. در این طرح، مناطق شهر مشهد از نظر اقتصادی و درآمدی به چهار منطقه درآمدی پایین، درآمدی متوسط پایین، درآمدی متوسط و درآمدی بالا تقسیم شده اند. بر اساس این تقسیم بندی از هر منطقه یک محله به شیوه نمونه گیری تصادفی ساده انتخاب شد و در هر محله پرسشگران با مراجعه به درب منازل اقدام به تکمیل بین ۴۰ تا ۵۰ پرسشنامه نمودند. محلات انتخاب شده برای تکمیل پرسشنامه شامل محله پنچتن از منطقه درآمدی پایین، محله بهشتی از منطقه درآمدی متوسط پایین، محله رضا شهر از منطقه درآمدی متوسط و محله سجاد از منطقه درآمدی بالا است. نقشه ذیل موقعیت محلات مورد مطالعه در خوشه بندی شهر مشهد به لحاظ درآمدی را نشان می دهد.

۳,۶. روشهای تجزیه و تحلیل داده ها*:

تجزیه و تحلیل اطلاعات با استفاده از نرم افزار آماری SPSS صورت گرفته است. ارائه گزارش این قسمت در دو بخش توصیفی و تبیینی است که در بخش توصیفی از جداول و نمودارهای توزیع فراوانی و همچنین شاخص های مرکزی همانند

* بدیهی است روشهای آماری انتخابی باید با فرضیه ها و سوالات تحقیق و نوع طرح تحقیق تناسب داشته باشد.

میانگین، و شاخص‌های پراکندگی مانند انحراف استاندارد نیز بهره‌گیری شده است در بخش تبیینی نیز آزمون‌های مقایسه میانگین دو نمونه مستقل (uman-witnny) و نیز آزمون‌های تحلیل واریانس (Anova) و کروسکال والیس مورد استفاده قرار گرفته است. همچنین برای آزمون فرضیه اصلی تحقیق از آزمون تحلیل واریانس دوطرفه (univariate) استفاده شده است چرا که متغیر وابسته یک متغیر کیفی دو مقوله‌ای است و دو متغیر مستقل نیز با سطح سنجش اسمی (منطقه محل سکونت) و فاصله‌ای (مدارای اجتماعی) داریم.

۴. مبانی نظری تحقیق

۴.۱. شهر خلاق و طبقه خلاق

هر چند ارزش فرهنگی هویت در سطح یک کشور، یک منطقه، یک شهر یا شهرستان یا روستا از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است اما در مقابل هویت، تنوع فرهنگی که با فرآیندهای جهانی شدن از اهمیت ویژه‌ای برخوردار گردیده است. بیانیه جهانی پیرامون تنوع فرهنگی که در سال ۲۰۰۱ توسط یونسکو به تصویب رسید تنوع را به عنوان آنچه که در یکتایی و کثرت هویت‌های گوناگون جوامع و گروه‌ها و میراث مشترک بشر تبلور می‌یابد، تعریف می‌کند. از آنجا که فرهنگ فی‌نفسه امری ضروری در جهت تحقق آرزوی بشر است، چنین استدلال می‌شود که تنوع فرهنگی می‌تواند عامل مهمی در پیشرفت اقتصادی اجتماعی و فرهنگی جوامع باشد. این نظریه در بیانیه‌های مختلف کنوانسیون حفظ و ارتقای تنوع فرهنگی، نیز مورد تاکید و تصریح قرار گرفته است و کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه به دنبال مزایای تنوع فرهنگی می‌باشند. (کیقبادی و دیگران، ۱۳۸۷ ص. ۵۶).

از ویژگی‌های شهر خلاق آن است که مکانی جذاب برای کار کردن و زندگی شهروندان خود بویژه نسل جوان و مکانی جذاب برای گردشگران است. در چنین شهری فرهنگ و خلاقیت به صورت متمرکز با هم تلاش می‌کنند که صنایع خلاق و فرهنگی را تحریک کنند و شهر را به یک سطح بین‌المللی ارتقاء بدهند و به جذب سرمایه و طبقه خلاق بپردازند. (Bayliss, 2007).

شهر خلاق، بر تولیدات فرهنگی متمرکز است، یعنی تولید کالاها و خدمات فرهنگی با فعالیت‌هایی در ارتباط قرار می‌گیرند که مرکز خلاقیت به حساب می‌آید (موذنی، ۱۳۸۹، ص. ۱۶۱). شهرداران شهرهای صنعتی بزرگ ژاپن، از جمله اوزاکا و یوکوهاما، به تازگی اقدامات شهر خلاق را آغاز کرده‌اند، با این امید که مبنای اقتصادی شهر خود را متنوع سازند و زندگی شهروندان را از راه فعالیت‌های فرهنگی توسعه و پیشرفت دهند. مدیران شهری برلین و دوبلین توسعه محیط خلاق را در سیاست‌های توسعه خود گنجانده‌اند (اشتری و مهدنژاد، ۱۳۹۳، ص. ۶۵). فرضیه فلوریدا نیز همین نکته را بیان می‌کند که موفقیت اقتصادی یک شهر بر استراتژی‌های توسعه اقتصادی سنتی (مثل استخدام صنعتی، توسعه صادرات، یا توسعه نیروی کار) استوار نیست؛ بلکه بیشتر در گرو جذب استعداد خلاق است (Donegan, 2008).

نظریه‌های کلاسیک و نئوکلاسیک اقتصادی به طور سنتی چهار عامل مهم تولید را زمین، سرمایه، منابع طبیعی و نیروی انسانی معرفی کرده‌اند (Burton & Partners, 2015). در همین راستا آنها معتقدند در اقتصاد خلاق امروزی ایده‌ها و سرمایه فکری جایگزین منابع طبیعی شده‌اند و همچنین به عنوان محرک اصلی رشد اقتصادی تلقی می‌شود و رقابت شهرها، مناطق و کشورها به طور فزاینده‌ای به جذب حفظ و پرورش افراد مستعد به عنوان مثال نخبگان خلاق وابسته است (Ratiu, 2013).

شهر خلاق مکانی برای رشد و نمو خلاقیت‌ها در دینامیک شهرها است. شهر خلاق، منزلی برای خلاقیت‌های هنری، نوآوری‌های علمی و تکنولوژیکی و صدای رسای فرهنگ‌های رو به رشد است. شهری که همه پتانسیل‌های خلاق خود را جامه عمل می‌پوشاند و پرچم دار فعالیت‌های فرهنگی و توسعه است. یک شهر خلاق یک شهر پویا از لحاظ یادگیری فرهنگی و بین‌فرهنگی است. در این شهر، هر شهروند اطمینان خاطر به استفاده از ظرفیت‌های علمی، فنی، هنری و فرهنگی خود دارد. (ابراهیمی، ۱۳۸۷، ص. ۶۵).

خلاقیت در دنیای به سرعت در حال تغییر امری ضروری است. خلاقیت تسهیل‌کننده شیوه‌های جدید تفکر و اندیشیدن و حل مسائل است. اگر بتوانیم شرایطی فراهم کنیم که مردم بتوانند براساس تخیلات بلندپروازانه، فکر، برنامه ریزی و عمل کنند و فرصت‌های توسعه به طور مداوم تکامل یابد، می‌توانیم به تحقق شهر خلاق نزدیکتر شویم. این فرصت‌ها می‌توانند دربرگیرنده اقداماتی برای تولید ثروت و افزایش بازده اقتصادی، ارتقای زیبایی‌های بصری در محیط شهری یا حل مسایل اجتماعی (از جمله بی‌مسکنی و بدمسکنی) باشند (سعیدی، ۱۳۸۹، ص. ۵).

به طور کلی با توجه به مواردی که عنوان شد می‌توان گفت شهر خلاق به شهرهایی گفته می‌شود که قادرند راه‌حل‌های جدیدی برای مشکلات روزمره‌شان ارائه دهند. مفهوم دیگر ایده شهر خلاق، تنوع علایق و عقاید در پهنه شهر را به رسمیت می‌شناسد و تلاش می‌کند به همه نیازهای شهروندان پاسخی در خور دهد.

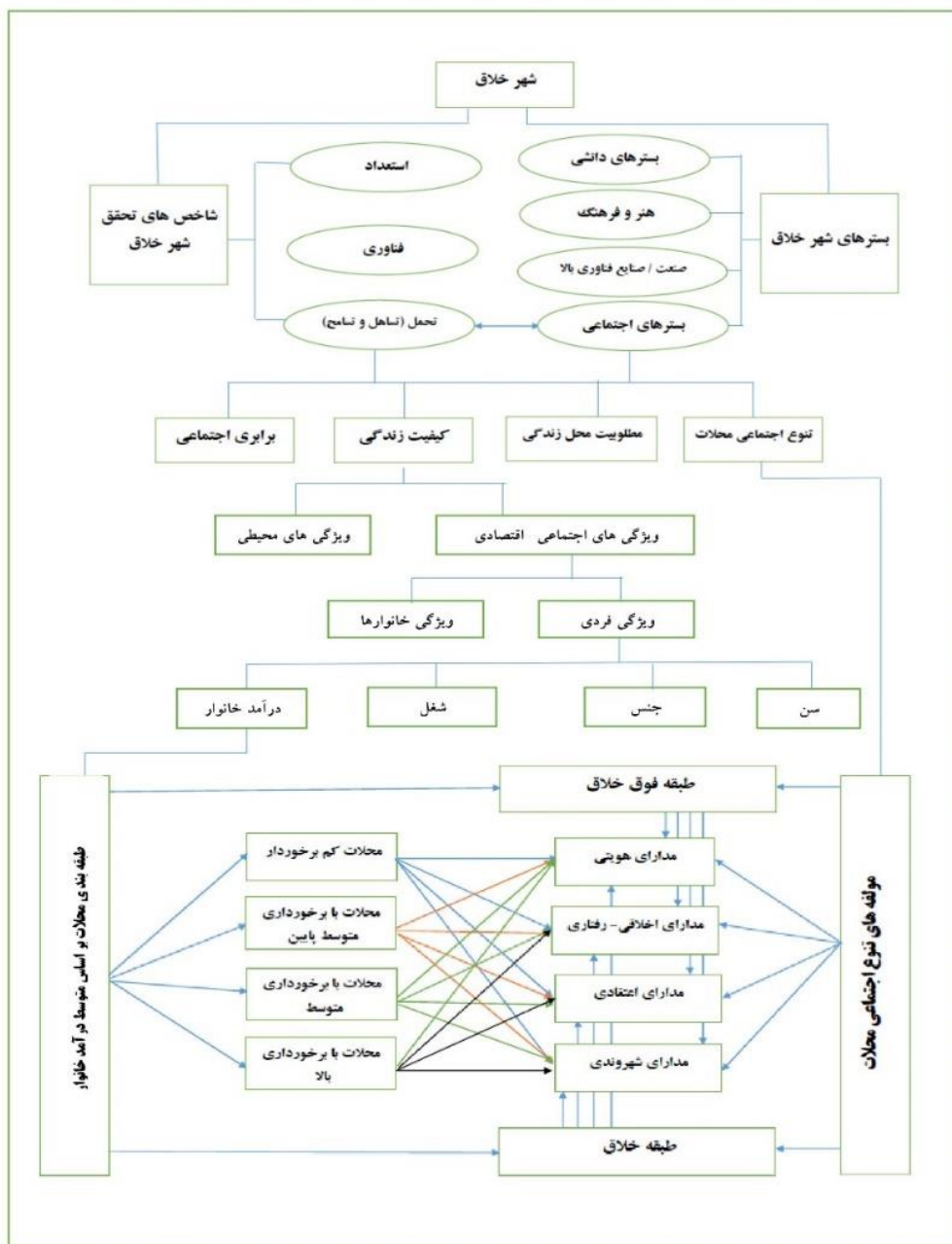
۴.۲. مفهوم کیفیت محیط شهری

کیفیت محیط موضوعی پیچیده و در برگیرنده ادراک ذهنی، نگرش‌ها و ارزش‌های گروه‌ها و افراد مختلف است. کیفیت محیط را می‌توان به عنوان بخشی اساسی از مفهوم گسترده تر کیفیت زندگی تعریف کرد؛ ترکیبی از کیفیت‌های پایه نظیر سلامت و ایمنی با جوانبی نظیر آسایش و جذابیت. در برخی تعاریف، کیفیت محیط با مفاهیمی همچون کیفیت زندگی، کیفیت مکان، ادراک و رضایت شهروندی و قابلیت زندگی به عنوان معانی مشابه در نظر گرفته می‌شود.

کیفیت محیط شهر ممکن است احساس خوبی باشد از ترکیبی از عوامل مرتبط با حس مکان یا هویت مکان از قبیل خوانایی، احساس امنیت و آرامش، سرزندگی، لذت و ادراک عاطفی افراد، خاطره جمعی، هویت و حس تعلق تاریخی (فلاح، کمالی و شهیدی، ۱۳۹۶، ص. ۵۸). آن چه مهم است ارتباط مستقیم عاطفی (احساسی) است که انسان با محیط ساخته شده اطراف دارد، به عبارت دیگر احساس یا واکنش احساسی که بین روان انسان، فرم محیط و اجزای اصلی آن (سطح فعالیت‌ها، تعاملات اجتماعی، فرهنگی و اقتصادی جامعه) شکل می‌گیرد.

چنین محیطی متضمن زندگی با کیفیت و پشتیبان اصلی فعالیت‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی است. به طوری که امروزه ارتقای کیفیت محیط شهری به یکی از اهداف اساسی سیاست‌گذاری و برنامه ریزی شهری بدل گردیده است. به طور کلی منظور از کیفیت محیط شهری توجه به شاخص‌های اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، کالبدی، روانی و... در دو وجه عینی (کمی) و ذهنی (کیفی) در روند برنامه ریزی کیفیت محیط شهری می‌باشد مثل کیفیت دسترسی، کیفیت مسکن، کیفیت فضاهای گذران اوقات فراغت، ایجاد فرصت‌هایی برای کنش متقابل اجتماعی، فرصت‌های اجتماعی، اشتغال، رفاه، مشارکت اجتماعی و غیره. جوهره اصلی کیفیت محیط شهری، تأمین و ارضای توأمان نیازهای مادی و معنوی شهروندان به طوری که باعث آسایش و رضایت آنان شود، می‌باشد. در واقع برنامه ریزی برای مسکن، کار و اشتغال یا حمل و نقل بدون تأمین نیازهای روانی، عاطفی و اجتماعی شهروندان، مثل نیاز به امنیت، آرامی خاطر، زیبایی، تعلق اجتماعی، شادی، تفریح و... ناقص خواهد بود. (لشکری و خلج، ۱۳۹۳، ص. ۹). از طرفی توانایی به طور مثبتی با درآمد سرانه همبستگی دارد. مکان‌هایی که باز و حمایت‌کننده تنوع هستند، نه تنها توانایی را جذب می‌کنند، بلکه تمایل هم دارند که سطح درآمد بالاتری داشته باشند. بر این اساس، می‌توان نظر داد که موانع ورودی کم برای توانایی به درآمدهای بالاتر منطقه‌ای منجر می‌شود. همچنین درآمد با امکانات محیطی، ملایمت و متوسط ارزش‌خانه، همین طور با صنعت تکنولوژی پیشرفته به طور مثبتی همبستگی دارد (انصاری، ۱۳۹۰، ص. ۸۴). ضریب همبستگی برای امکانات محیطی همچنین به طور مثبت و معناداری با درآمد سرانه مرتبط است. این عنوان می‌کند که توانایی و تکنولوژی با هم در ایجاد آثار درآمد منطقه‌ای فعالیت می‌کنند. گرچه این تحلیل سوال مرغ یا تخم مرغ را عنوان نمی‌کند که کدام اول است - توانایی یا شغل‌های دارای تکنولوژی پیشرفته - اما عنوان می‌کند که توانایی در جایگاه خودش عامل مهمی است (انصاری، ۱۳۹۰، ص. ۱۸۵).

شاخص‌های شهر خلاق طبق نظریه فلوریدا شامل استعداد، فناوری و تحمل (تساهل و تسامح) می باشد از طرفی بسترهای شکل گیری شهر خلاق شامل بسترهای دانشی، هنر و فرهنگ، صنعت و بسترهای اجتماعی می باشد. بسترهای اجتماعی نیز شامل تنوع اجتماعی محلات، مطلوبیت محل زندگی، کیفیت زندگی و برابری اجتماعی می باشد در این پژوهش چنانچه که در نمودار شماره یک نشان داده شده تنوع اجتماعی محلات به عنوان یکی از شاخص‌های شکل گیری شهر خلاق در شهر مشهد مورد ارزیابی قرار گرفته است.

شکل شماره ۱) مدل مفهومی پژوهش

۴,۳. تعریف مفهومی و عملیاتی متغیرهای تحقیق

جدول شماره ۳) تعریف عملیاتی مدارای اجتماعی

تعریف مفهومی	متغیر
اعمال مدارا درباره ویژگی هایی که اختیاری نیستند که خود شامل مدارا در قبال هویت های متفاوت از جمله ادیان مختلف، ملیت های گوناگون و قومیت های متمایز می شود. (فیروزجانیان، شابع پور و فرزام، ۱۳۹۵)	مدارای هویتی
حاکمی از مدارا نسبت به اعمال دیگران در فضای خصوصی است. (عسگری و شابع پور، ۱۳۸۸) مدارا نسبت به کسانی است که خارج از فضای غیرعمومی، به دنبال ایجاد زندگی خوب برای خود هستند. در معنای غربی آن عبارت است از عدم دخالت و جلوگیری از باورها و رفتارهای اخلاقی افراد و گروه های مختلف و محترم دانستن این باورها و رفتارها (ادیبی سده، رستگار و بهشتی، ۱۳۹۲)	مدارای اخلاقی - رفتاری
نسبی گرایی فرهنگی. باور به دگر اندیشی، نسبی گرایی فرهنگی، بی تعصبی و باور به آزادی عقیده دیگران. (قادرزاده و نصرالهی، ۱۳۹۷) تساهل در برابر وجود یا بیان یا تبلیغ عقایدی مخالف با عقاید عامل تساهل. (ادیبی سده و همکاران، ۱۳۹۲)	مدارای عقیدتی
طبقه فوق خلاق شامل: ۱- مشاغل حوزه هنر (عکاس، نقاش، نویسنده، شاعر، بازیگر، تهیه کننده، کارگردان و ...) ۲- مشاغل حوزه پژوهش و آموزش (استاد دانشگاه، پژوهشگر، تحلیل گر، معلم، و ...) ۳- مشاغل حوزه طراحی و معماری (نقشه کشی، معماری و ...) ۴- مشاغل گروه مهندسی (مهندسی عمران، مهندسی مکانیک، مهندسی مواد و ...) ۵- مدیران سازمان های خصوصی و دولتی و دانشمندان	طبقه خلاق براساس شغل
طبقه خلاق شامل: ۱- مشاغل درمانی (پزشکان، پرستاران و...) ۲- مشاغل حقوقی (وکیل، مشاور حقوقی، قاضی و...) ۳- مشاغل گروه کارمندی (کارمند شرکت های خصوصی یا سازمان های دولتی) ۴- مشاغل نظامی (ارتش، سپاه، نیروی انتظامی و ...) ۵- مشاغل حوزه مالی (حسابدار، مشاور مالی و ...)	
حقوق شهروندی را می توان این گونه بیان کرد که مجموعه ای است از تکالیف و مسئولیت های شهروندان در قبال یکدیگر و در قبال شهر و دولتی که در آن زندگی می کنند (میرزایی و میرمحمد تبار، ۱۳۹۷)	حقوق شهروندی

تدوین: نگارندگان، ۱۳۹۹

یافته های پژوهش

در این بخش، به گزارش یافته های تحقیق پرداخته شده که شامل دو بخش است:
گزارش یافته های توصیفی (ویژگی های جمعیت شناختی پاسخگویان، توصیف متغیر مدارای اجتماعی و ابعاد آن (مدارای اخلاقی - رفتاری، مدارای هویتی، مدارای عقیدتی - سیاسی، رعایت حقوق شهروندی)، توصیف پراکنش طبقه خلاق و غیرخلاق در محلات مشهد و بخش دو گزارش یافته های تبیینی به آزمون فرضیات می پردازد.

۴,۴. گزارش یافته های توصیفی

۴,۴,۱. ویژگی های جمعیت شناختی پاسخگویان

متغیرهایی که در بخش ویژگی های جمعیت شناختی مورد بررسی قرار گرفته اند شامل جنسیت، وضعیت تأهل، دین، مذهب، میزان تحصیلات، سن و قومیت پاسخگویان می باشد که نتایج آن در جدول ذیل ارائه شده است.

جدول شماره ۴) توزیع فراوانی ویژگی های جمعیت شناختی پاسخگویان

متغیر	گزینه ها	درصد	متغیر	گزینه ها	درصد
جنسیت	زن	۲۷,۷	سن	۲۵ سال و کمتر	۶,۹
	مرد	۷۲,۳		بین ۲۵ تا ۳۵ سال	۳۰,۳
				بین ۳۵ تا ۴۵ سال	۴۱
				بین ۴۵ تا ۵۵ سال	۲۱,۸
دین	اسلام	۹۹,۵	وضعیت تأهل	مجرد	۲۰,۷
	مسیحیت	۰,۵		متأهل	۷۴,۵
	مذهب	۹۵,۷		مطلقه	۳,۷
				اهل تسنن	۴,۲
میزان تحصیلات	فوق دیپلم	۹,۶	قومیت	فارس	۹۲,۶
	لیسانس	۱۵,۴		ترک	۲,۷
	فوق لیسانس	۴۱,۵		کرد	۲,۱
	دکتر	۲۳,۹		لر	۱,۶
	حوزوی	۹,۵		بلوچ	۱

به لحاظ جنسیت، اکثر پاسخگویان را (۷۲,۳ درصد) مردان تشکیل می دهند. از کل نمونه ۹۹,۵ آنان از دین اسلام تبعیت کرده و ۹۵,۷ درصد نیز شیعه مذهب می باشند.

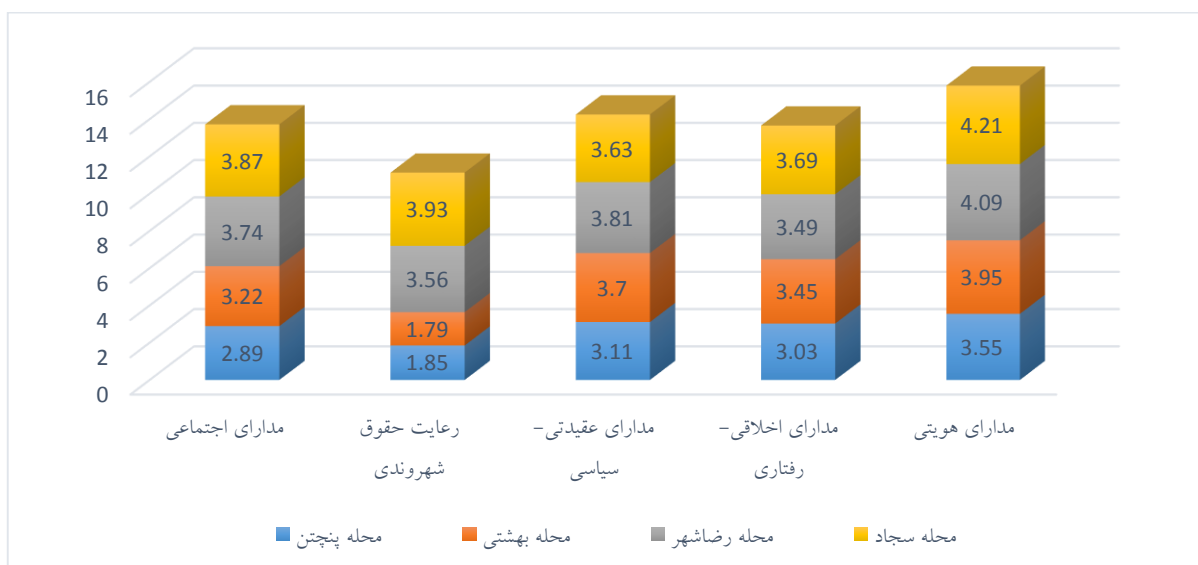
نزدیک به نیمی از پاسخگویان (۴۱ درصد) به لحاظ سنی در بازه ۳۵ تا ۴۵ سال قرار دارند، اکثر آنان (۷۴,۵ درصد) متأهل هستند و ۴۱,۵ درصد که نزدیک به نیمی از پاسخگویان را تشکیل می دهد از تحصیلات فوق لیسانس برخوردار می باشند. همچنین قریب به اتفاق پاسخگویان (۹۲,۶ درصد) فارس هستند.

۴,۴,۲. مقایسه مدارای اجتماعی و ابعاد آن در سطح محلات مورد بررسی

جدول شماره ۵) مقایسه توصیفی میانگین تنوع اجتماعی و ابعاد آن در محلات مورد بررسی

مؤلفه های تنوع اجتماعی	محلات مورد بررسی		
	محله پنجن (کم برخوردار)	محله بهشتی (با برخوردار)	محله رضاشهر (با برخوردار)
مدارای اجتماعی	۲,۸۹	۳,۲۲	۳,۷۴
رعایت حقوق شهروندی	۱,۸۵	۱,۷۹	۳,۵۶
مدارای عقیدتی سیاسی	۳,۱۱	۳,۷۰	۳,۸۱
مدارای اخلاقی - رفتاری	۳,۰۳	۳,۴۵	۳,۴۹
مدارای هویتی	۳,۵۵	۳,۹۵	۴,۰۹

جدول فوق وضعیت مؤلفه‌های تنوع اجتماعی و ابعاد آن را در چهار محله مورد بررسی نشان می‌دهد؛ همانطور که مشاهده می‌شود میزان مدارای اجتماعی به طور کلی در محله سجاد (میانگین ۳,۸۷) بیشتر از سایر محلات مورد بررسی است. میزان رعایت حقوق شهروندی در محله سجاد با میانگین (۳,۹۳) بیشتر از سایر محلات مورد بررسی است. میزان مدارای عقیدتی- سیاسی در محله رضاشهر با میانگین (۳,۸۱) بالاتر از سایر محلات است. میزان مدارای اخلاقی- رفتاری در محله سجاد با میانگین (۳,۶۹) بالاتر از سایر محلات مورد بررسی است. میزان مدارای هویتی در محله سجاد با میانگین (۴,۲۱) بیشتر از سایر محلات مورد بررسی است.

نمودار شماره ۱) مقایسه توصیفی میانگین مدارای اجتماعی و ابعاد آن در محلات مورد بررسی

۴,۴,۳. نحوه پراکنش گروه‌های شغلی (طبقه خلاق و غیرخلاق) در سطح مورد بررسی

جدول شماره ۶) توزیع فراوانی محله محل سکونت بر حسب نوع شغل خلاق و غیر خلاق

دسته بندی مشاغل		محله محل سکونت
طبقه غیر خلاق	طبقه خلاق	
۶۴,۱٪	٪۳۵,۹	محله پنچتن (کم برخوردار)
۴۱,۵٪	٪۵۸,۵	محله بهشتی (با برخورداری متوسط پایین)
۴۱,۹٪	٪۵۸,۱	محله رضاشهر (با برخورداری متوسط)
۳۰,۲٪	٪۶۹,۸	محله سجاد (با برخورداری بالا)
سطح معناداری: ۰,۰۰۲	مقدار آماره: ۳,۰۶۲	آزمون Kendall's tau-c

نتایج آزمون کندال تای سی نشان می‌دهد که اکثر افراد طبقه خلاق (۶۹,۸ درصد) در محله سجاد زندگی می‌کنند در حالی که اکثر افراد طبقه غیرخلاق (۶۴,۱ درصد) در محله پنچتن زندگی می‌کنند.

همانطور که در جدول فوق مشاهده می‌شود تمرکز طبقه خلاق بعد از محله سجاد به ترتیب در محله بهشتی و رضاشهر و تمرکز طبقه غیرخلاق نیز بعد از محله پنچتن به ترتیب در محلات رضاشهر، بهشتی و سجاد است.

۴,۵. گزارش یافته‌های تبیینی

در این بخش فرضیات تحقیق مورد آزمون و سنجش قرار گرفته‌اند. ارائه یافته‌های در این بخش با جداول و نمودارهای

توزیع فراوانی همراه شده و در صورت لزوم از آماره های مرکزی مانند میانگین نیز برای بیان نتایج استفاده شده است. آزمون‌هایی که در بخش آمار استنباطی مورد استفاده قرار گرفته با توجه به سطح سنجش متغیرها و نوع فرضیات شامل آزمون مقایسه میانگین دو نمونه مستقل (t-test و u-mann witnny)، آزمون مقایسه میانگین چند نمونه مستقل (Anova و Kruskal-Wallis) و آزمون تحلیل واریانس دو طرفه (Univariate) است.

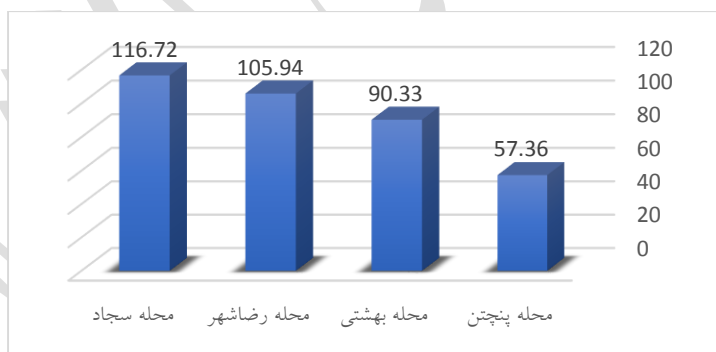
۵,۲,۱. آزمون فرضیه اول: بین پراکنش طبقه خلاق و مؤلفه‌های تنوع اجتماعی محلات در شهر مشهد، همبستگی وجود دارد.

۵,۲,۱,۱. مقایسه میانگین مدارای هویتی بر حسب محله محل سکونت

جدول شماره ۷) مقایسه میانگین شاخص مدارای هویتی بر حسب محله محل سکونت پاسخگویان

سطح معناداری	مقدار آماره کروسکال والیس	میانگین رتبه ای	محله محل سکونت
۰,۰۰۰	۲۹,۵۸۲	۵۷,۳۶	محله پنچتن (کم برخوردار)
		۹۰,۳۳	محله بهشتی (با برخوردار متوسط پایین)
		۱۰۵,۹۴	محله رضاشهر (با برخوردار متوسط)
		۱۱۶,۷۲	محله سجاد (با برخوردار بالا)

با توجه به این که متغیر مدارای هویتی از توزیع نرمال برخوردار نیست بنابراین از آزمون کروسکال والیس جهت مقایسه میانگین این متغیر در بین محلات مورد بررسی استفاده شده است. نتایج این آزمون نشان می دهد که کمترین میزان مدارای هویتی مربوط به محله پنچتن با میانگین رتبه ای ۵۷,۳۶ است و بیشترین میزان مدارای هویتی نیز مربوط به محله سجاد با میانگین رتبه ای ۱۱۶,۷۲ است. محله رضاشهر با میانگین رتبه ای ۱۰۵,۹۴ و محله بهشتی با میانگین رتبه ای ۹۰,۳۳ در رده های دوم و سوم قرار دارند.

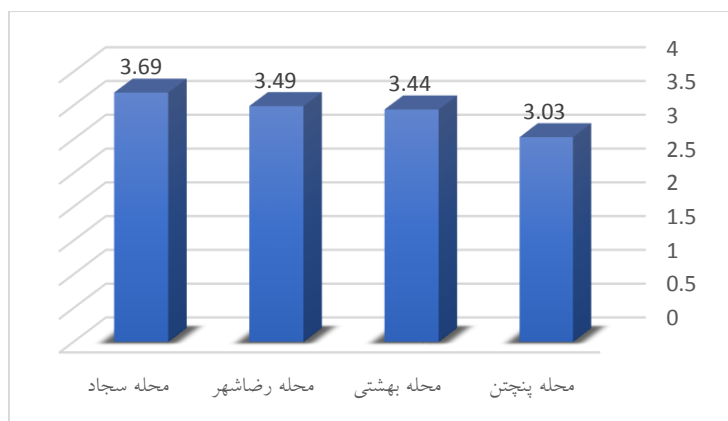
نمودار شماره ۲) مقایسه میانگین مدارای هویتی بر حسب محله محل سکونت

۵,۲,۱,۲. مقایسه میانگین مدارای اخلاقی- رفتاری بر حسب محله محل سکونت

جدول شماره ۸) مقایسه میانگین شاخص مدارای اخلاقی- رفتاری بر حسب محله محل سکونت پاسخگویان

سطح معناداری	مقدار آماره f	میانگین (۱-۵)	محله محل سکونت
۰,۰۰۰	۸,۰۳۳	۳,۰۳	محله پنچتن (کم برخوردار)
		۳,۴۴	محله بهشتی (با برخوردار متوسط پایین)
		۳,۴۹	محله رضاشهر (با برخوردار متوسط)
		۳,۶۹	محله سجاد (با برخوردار بالا)

متغیر مدارای اخلاقی- رفتاری از توزیع نرمالی برخوردار است بنابراین جهت مقایسه میانگین این متغیر در بین محلات مورد بررسی از آزمون تحلیل واریانس استفاده شده است. همانطور که در جدول فوق مشاهده می شود بیشترین میزان مدارای اخلاقی- رفتاری مربوط به محله سجاد با میانگین ۳,۶۹ است و کمترین میزان مدارای اخلاقی- رفتاری نیز مربوط به محله پنچتن با میانگین ۳,۰۳ است. محلات ۹ و ۸ در رده های دوم و سوم قرار گرفته اند. با توجه به این که سطح معناداری آزمون تحلیل واریانس کمتر از ۰,۰۵ ($\text{sig}=0.000$) است بنابراین نتیجه به دست آمده قابل تعمیم به جامعه آماری می باشد.

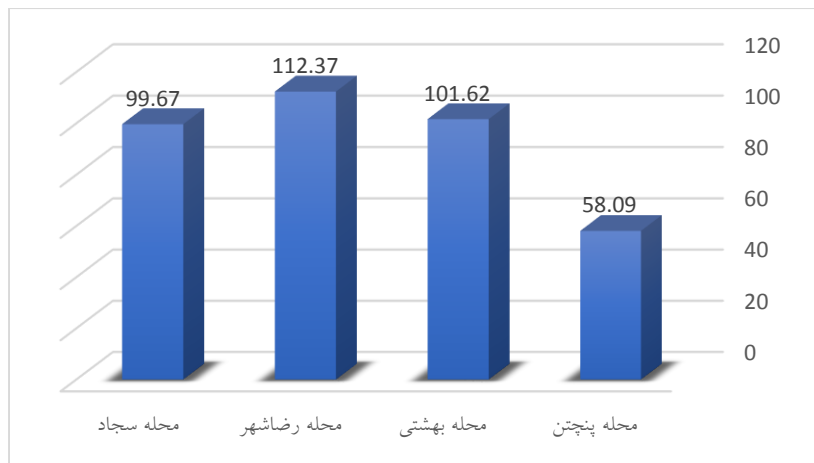

نمودار شماره ۳) مقایسه میانگین مدارای اخلاقی- رفتاری بر حسب محله محل سکونت

۵,۲,۱,۳. مقایسه میانگین مدارای عقیدتی- سیاسی بر حسب محله محل سکونت
 جدول شماره ۸) مقایسه میانگین شاخص مدارای عقیدتی- سیاسی بر حسب محله محل سکونت پاسخگویان

سطح معناداری	مقدار آماره f	میانگین رتبه ای	محله محل سکونت
۰,۰۰۰	۲۴,۳۱۲	۵۸,۰۹	محله پنچتن (کم برخوردار)
		۱۰۱,۶۲	محله بهشتی (با برخوردار متوسط پایین)
		۱۱۲,۳۷	محله رضاشهر (با برخوردار متوسط)
		۹۹,۶۷	محله سجاد (با برخوردار بالا)

با توجه به نتایج آزمون کولموگروف اسمیرنوف، متغیر مدارای عقیدتی- سیاسی از توزیع نرمالی برخوردار نیست بنابراین جهت مقایسه میانگین این متغیر در محلات مورد بررسی از آزمون کروسکال والیس استفاده شده است. همانطور که در جدول فوق مشاهده می شود بیشترین میزان مدارای عقیدتی- سیاسی مربوط به محله رضاشهر با میانگین رتبه ای ۱۱۲,۳۷ است و کمترین میزان آن نیز مربوط به محله پنچتن با میانگین ۵۸,۰۹ می باشد. محلات بهشتی (با میانگین رتبه ای ۱۰۱,۶۲) و سجاد (با میانگین رتبه ای ۹۹,۶۷) در رده های دوم و سوم قرار گرفته اند. با توجه به این که سطح معناداری در آزمون مقایسه میانگین مدارای عقیدتی- سیاسی در محلات مورد بررسی کمتر از ۰,۰۵ ($\text{sig}=0.000$) است بنابراین می توان گفت که این نتیجه قابل تعمیم به جامعه آماری است.

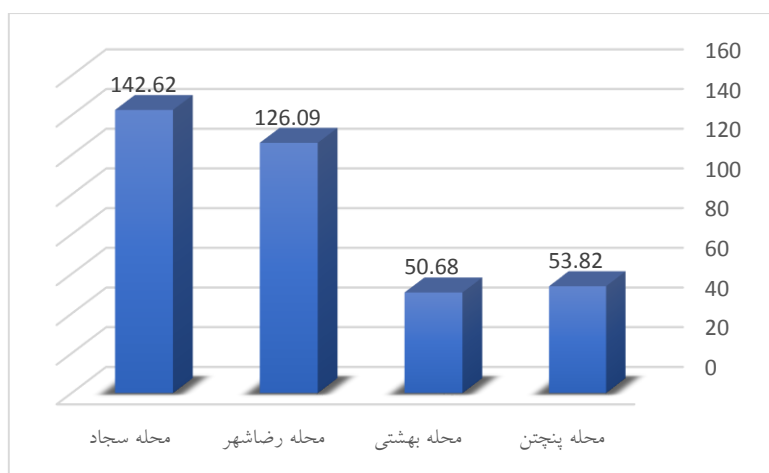
نمودار شماره ۴) مقایسه میانگین مدارای عقیدتی- سیاسی بر حسب محله محل سکونت

۵,۲,۱,۴. مقایسه میانگین میزان رعایت حقوق شهروندی بر حسب محله محل سکونت

جدول شماره ۹) مقایسه میانگین شاخص رعایت حقوق شهروندی بر حسب محله محل سکونت پاسخگویان

سطح معناداری	مقدار آماره f	میانگین رتبه ای	محله محل سکونت
۰,۰۰۰	۱۱۲,۳۵۰	۵۳,۸۲	محله پنچتن (کم برخوردار)
		۵۰,۶۸	محله بهشتی (با برخوردار می متوسط پایین)
		۱۲۶,۰۹	محله رضاشهر (با برخوردار می متوسط)
		۱۴۲,۶۲	محله سجاد (با برخوردار بالا)

با توجه به نرمال نبودن توزیع متغیر رعایت حقوق شهروندی جهت مقایسه میانگین آن در سطح محلات مورد بررسی از آزمون کروسکال والیس استفاده شده است. نتایج این آزمون نشان می دهد که بیشترین میزان رعایت حقوق شهروندی مربوط به محله سجاد با میانگین رتبه ای ۱۴۲,۶۲ و کمترین میزان آن نیز مربوط به محله بهشتی با میانگین ۵۰,۶۸ است. همچنین محلات رضاشهر (با میانگین رتبه ای ۱۲۶,۰۹) و پنچتن (با میانگین رتبه ای ۵۳,۸۲) در رده های دوم و سوم قرار دارند. نتیجه به دست آمده با توجه به سطح معناداری آزمون که کمتر از ۰,۰۵ (sig=0.000) است معنادار بوده و قابل تعمیم به جامعه آماری می باشد.

نمودار شماره ۵) مقایسه میانگین میزان رعایت حقوق شهروندی بر حسب محله محل سکونت

۵,۲,۲. آزمون فرضیه دوم: میزان تأثیرگذاری مؤلفه‌های تنوع اجتماعی محلات بر گروه‌های مختلف طبقه خلاق در محلات شهر مشهد متفاوت است.

جدول شماره ۱۰) مقایسه میانگین مؤلفه‌های مدارای اجتماعی بین طبقه خلاق و فوق خلاق

نوع مدارای اجتماعی	طبقه خلاق و فوق خلاق	وضعیت نرمالیتی	نوع آزمون	Mean Rank	مقدار آماره	سطح معناداری
مدارای هویتی	طبقه فوق خلاق	نرمال نیست	(Mann-Whitney U)	۵۴,۱۷	۱۱۴۲,۰۰۰	۰,۹۲۸
	طبقه خلاق			۵۳,۵۷		
مدارای عقیدتی - سیاسی	طبقه فوق خلاق	نرمال نیست	(Mann-Whitney U)	۵۶,۶۶	۹۵۰,۰۰۰	۰,۱۴۷
	طبقه خلاق			۴۷,۱۷		
رعایت حقوق شهروندی	طبقه فوق خلاق	نرمال نیست	(Mann-Whitney U)	۵۵,۹۲	۱۰۰۷,۰۰۰	۰,۳۰۴
	طبقه خلاق			۴۹,۰۷		
مدارای اخلاقی رفتاری	طبقه فوق خلاق	نرمال است	تی تست (t-test)	۳,۴۷	۱,۵۲۶	۰,۱۳۰
	طبقه خلاق			۳,۲۲		

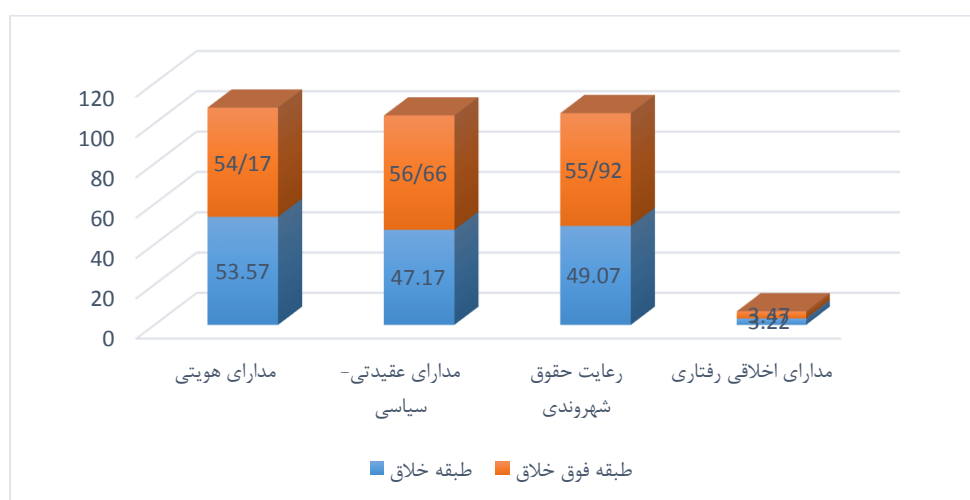
به منظور مقایسه میانگین انواع مدارای اجتماعی در بین دو گروه طبقه خلاق و فوق خلاق از آزمون های یومن ویتنی و تی تست استفاده شده است (در مواردی که متغیر مدارا توزیع نرمالی نداشته است آزمون یومن ویتنی مورد استفاده قرار گرفته و در غیر این صورت از آزمون تی تست استفاده شده است).

نتایج آزمون یومن ویتنی در رابطه با سه متغیر مدارای هویتی، مدارای عقیدتی- سیاسی و رعایت حقوق شهروندی نشان می دهد که میانگین نمره مدارا در طبقات فوق خلاق از طبقات خلاق بالاتر است ولی این نتیجه با توجه به سطح معناداری آزمون در هر سه متغیر که بالاتر از ۰,۰۵ است قابل تعمیم به جامعه آماری نیست اما در نمونه مورد بررسی طبقه فوق خلاق از مدارای هویتی، عقیدتی سیاسی بالاتری نسبت به طبقه خلاق برخوردار هستند و رعایت حقوق شهروندی نیز در محلات طبقات فوق خلاق بالاتر از طبقات خلاق است.

نتایج آزمون تی تست در رابطه با مقایسه میانگین مدارای اخلاقی- رفتاری در طبقه خلاق و فوق خلاق نشان می دهد که

میانگین نمره مدارای اخلاقی- رفتاری در طبقه فوق خلاق از طبقه خلاق بیشتر است اما این نتیجه نیز با توجه به سطح معناداری آزمون که بالاتر از ۰,۰۵ (sig=0.130) است قابل تعمیم به جامعه آماری نیست.

کلید مؤلفه های تنوع اجتماعی در طبقه فوق خلاق نمره بالاتری در مقایسه با طبقه خلاق دارند بدین معنی که طبقه فوق خلاق بیشتر از طبقه خلاق تمایل به سکونت در محلاتی دارند که در آن ها مدارای عقیدتی- سیاسی، مدارای هویتی، مدارای اخلاقی- رفتاری بیشتر است همچنین آنان بیش از طبقه خلاق سکونت در محلاتی که رعایت حقوق شهروندی در آن بالاتر است را ترجیح می دهند.

نمودار شماره ۶) مقایسه میانگین مؤلفه های مدارای اجتماعی بین طبقه خلاق و فوق خلاق

۵. نتیجه گیری

با توجه به تجزیه تحلیل توصیفی پژوهش مشخص شد، در بین چهار مؤلفه مدارای اجتماعی محله با برخورداری بالا سجاد از سه بعد رعایت حقوق شهروندی مدارای اخلاقی و رفتاری و ما دارای هویتی دارای بالاترین میانگین نسبت به سایر محلات است در بعد مدارای عقیدتی سیاسی نیز محله رضاشهر با برخورداری متوسط بالاترین میانگین را داراست.

از نظر نسبت جمعیت خلاق در محلات مختلف شهر مشهد با توجه به دسته بندی مشاغل خلاق و غیر خلاق مشخص شد محله سجاد با میزان ۶۹,۸ درصد طبقه خلاق بیشترین جمعیت در خود جای داده است در صورتی که این نسبت در محله پنج تن با برخورداری کم به میزان ۳۵,۹ درصد می باشد.

تجزیه و تحلیل تبیینی پژوهش نیز برای هر یک از مؤلفه ها در محلات مورد بررسی به تفکیک نتایج ذیل به دنبال داشت. مقایسه مدارای هویتی نشان می دهد کمترین میزان مدارای هویتی مربوط به محله پنجتن و بالاترین مربوط به محله سجاد است.

مقایسه مدارای اخلاقی رفتاری نشانگر این است که بیشترین میزان مربوط به محله سجاد و کمترین مربوط به محله پنج تن است که با توجه به سطح معناداری این آزمون نتیجه به دست آمده قابل تعمیم به جامعه آماری می باشد. مقایسه مدارای عقیدتی سیاسی در محلات مورد بررسی نشان می دهد بیشترین مدارا مربوط به محله رضاشهر برخورداری متوسط است و کمترین مدارا مربوط به محله پنجتن (محله کم برخوردار) است با توجه به سطح معناداری در این آزمون نتیجه به دست آمده قابل تعمیم به جامعه آماری می باشد.

مقایسه حقوق شهروندی نیز به عنوان یکی از مؤلفه‌های اجتماعی در محلات مورد بررسی بیانگر این موضوع است که در محله سجاد بالاترین رعایت حقوق شهروندی وجود دارد. نتیجه این آزمون هم با توجه به سطح معناداری آزمون کمتر از چند صدم است و قابل تعمیم به جامعه آماری می باشد.

با توجه به نتایج فوق الذکر فرضیه اول بین پراکنش طبقه خلاق و مؤلفه‌های تنوع اجتماعی محلات در شهر مشهد، همبستگی وجود دارد، مورد پذیرش قرار می گیرد.

در خصوص فرضیه دوم که بیان می کند میزان تأثیرگذاری مؤلفه‌های تنوع اجتماعی محلات اجتماعی بر گروه‌های مختلف طبقه خلاق در محلات شهر مشهد متفاوت است، نتایج آزمون‌های یومن ویتنی و تی تست نشان می‌دهد میانگین نمرات در مدارای هویتی، مدارای اخلاقی رفتاری، مدارای عقیدتی سیاسی و رعایت حقوق شهروندی در طبقات فوق خلاق از طبقات خلاق بالاتر است اما چون نتایج در سطح معناداری بالاتر از ۰,۰۵ است قابل تعمیم به جامعه آماری نیست در نتیجه این فرضیه رد می گردد.

در مجموع می‌توان اینگونه بیان داشت که شاخص مدارای اجتماعی، به عنوان یکی از زیرساخت‌های اجتماعی در جذب طبقه خلاق و تحقق شکل‌گیری شهر خلاق، امری اجتناب ناپذیر است که ضروری است برنامه‌ریزان و مدیران شهری با یک برنامه راهبردی منسجم، توسعه ابعاد و مؤلفه‌های آن را مد نظر قرار دهند.

منابع

۱. اشتری، حسن و مهدنژاد، حافظ (۱۳۹۳). شهر خلاق، طبقه خلاق. تهران: تیسرا.
۲. ابراهیمی، مهران (۱۳۸۷). نشست شهر خلاق: مفاهیم، سیاست‌ها، مطالعه موردی از شهرهای موفق و ناموفق. مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهری شهر تهران، تیرماه، فرهنگسرای نیاوران، تهران.
۳. ریچارد فلوریدا (۱۳۹۰). کتاب شهرها و طبقه خلاق (ترجمه ابراهیم انصاری و محمد اسماعیل انصاری). تهران: انتشارات قدیانی.
۴. خسروی، ندا (۱۳۸۹). اندیشه خلاق، شهر خلاق. ماهنامه شهرداریها، سال ۱۱، شماره ۱۰۰.
۵. سعیدی، هادی (۱۳۸۹). شهر خلاق، ماهنامه شهرداریها، سال ۱۱، ش ۱۰۰.
۶. شهبان، پویان و رهگذر، عرفانه (۱۳۹۱). پیوند محیط خلاق با شهر. فصلنامه منظر، شماره ۱۹.
۷. ضرابی، اصغر، موسوی، میرنجف و باقری کشکولی، علی (۱۳۹۳). بررسی میزان تحقق‌پذیری شهر خلاق مقایسه تطبیقی بین شاخص‌های توسعه پایدار شهری و معیارهای ایجاد شهر خلاق، نمونه مورد مطالعه: شهرهای استان یزد.
۸. غریب، امید و حسین پور، علی (۱۳۹۱). بررسی شاخصهای شکل‌گیری شهر خلاق (مطالعه موردی مشهد)، دومین کنفرانس دانشجویی کارآفرینی کشور، تهران، <https://civilica.com/doc/186107>.
۹. موذنی، احمد (۱۳۸۹). نقش سرمایه‌ی فکری در سنجش طبقه خلاق: استانهای ایران، دومین کنفرانس بین‌المللی مدیریت سرمایه فکری، زنجان، <https://civilica.com/doc/94769>.
۱۰. قربانی، رسول، حسین آبادی، سعید و طورانی، علی (۱۳۹۲). شهرهای خلاق، رویکردی فرهنگی در توسعه شهری، مجله مطالعات جغرافیای مناطق خشک، ش ۱۱، ۱۸-۱.
۱۱. ربانی خوراسگانی، علی، ربانی، رسول، ادیبی سده، مهدی و موذنی، احمد (۱۳۹۰). بررسی نقش تنوع اجتماعی در ایجاد شهرهای خلاق و نوآور مورد مطالعه شهر اصفهان، مجله جغرافیا و توسعه، ش ۲۱، بهار ۱۳۹۰، ۱۸۰-۱۵۹.
۱۲. کیقبادی، مرضیه. فخرایی، مرضیه. علوی، سارا و زواری، عبدالمجید (۱۳۸۷). از صنایع فرهنگی تا صنایع خلاق، شناخت صنعت فرهنگی، اندیشکده صنعت و فناوری (آصف)، اداره تبلیغات اسلامی، قم.

۱۳. فرزین راد، رامین و خوارزمی، امیدعلی (۱۳۹۴). ارزیابی میزان آمادگی شهر مشهد در شکلگیری شهر خلاق، هفتمین کنفرانس ملی برنامه ریزی و مدیریت شهری با تاکید بر راهبردهای توسعه شهری، مشهد <https://civilica.com/doc/435851>
۱۴. مسگرانی، نونا و اجزاءشکوهی، محمد و خاکپور، براتعلی و نقصان محمدی، محمدرضا (۱۳۹۴). ارزیابی عناصر کلیدی شهر خلاق، در پهنه های مرکز شهر مشهد با استفاده از مدل سازی معادله ساختاری، هفتمین کنفرانس ملی برنامه ریزی و مدیریت شهری با تاکید بر راهبردهای توسعه شهری، مشهد، <https://civilica.com/doc/435675>
۱۵. عسگری، علی و شارع پور، محمود (۱۳۸۸). گونه شناسی مدارا و سنجش آن در میان دانشجویان دانشکده های علوم اجتماعی دانشگاه تهران و علامه طباطبایی، فصلنامه تحقیقات فرهنگی، دوره دوم، شماره ۸، ۳۴-۱.
۱۶. قادرزاده، امید و نصرالهی، یوسف (۱۳۹۸). مدارای اجتماعی در جوامع چندفرهنگی: مطالعه پیمایشی اقوام شهر میاندوآب. علوم اجتماعی دانشگاه فردوسی مشهد، ۱۶(۱)، ۸۹-۱۳۳.
۱۷. میرزایی، حسین و میرمحمد تبار، سید احمد (۱۳۹۷). آگاهی از حقوق و تکالیف شهری و عوامل مرتبط با آن مورد مطالعه: شهر مشهد، پژوهش های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، سال هفتم؛ شماره پیاپی ۲۱، ۳۶-۱۹.
۱۸. لشکری الهام و خلج، مهر شاد (۱۳۹۳). سنجش کیفیت محیط شهری با رویکرد مکان محور. تهران: گنج هنر.
۱۹. فیروزجائیان، علی اصغر، شارع پور، محمود و فرزام، نازنین (۱۳۹۵). بررسی جامعه شناختی تأثیر سرمایه فرهنگی بر ارتباطات بین فردی با تأکید بر مدارای اجتماعی. فصلنامه مطالعات فرهنگ - ارتباطات (۳۵)، ۱۷، ۷-۳۱.
۲۰. ادیبی سده، مهدی، رستگار، یاسر و بهشتی سید صمد (۱۳۹۲). مدارای اجتماعی و ابعاد آن. رفاه اجتماعی، ۱۳ (۵۰): ۳۵۳-۰.
۲۱. فلاح، محمدصادق، کمالی، لیلا و شهیدی، صمد (۱۳۹۶). نقش مفهوم حس مکان در ارتقای کیفیت حفاظت معماری. باغ نظر ۱۴ (۴۶)، ۱۵-۲۲.
۲۲. فدایی، دلناز (۱۳۹۴). ساماندهی محله کوهسنگی مشهد با تأکید بر اصول شهر خلاق، هفتمین کنفرانس ملی برنامه ریزی و مدیریت شهری با تاکید بر راهبردهای توسعه شهری، مشهد <https://civilica.com/doc/435784>
23. Florida, R (2002), the economic geography of talent. *Annals of the Associations of American Geographers* 92(4), 743-755
24. Bayliss, Darring (2007), *Theirs of the creative city: culture and creativity in Copenhagen*, European studies, Abingdon, vol. 5. 1ss7.
25. Donegan, M, and N. Lowe, (2008). *Inequality in the Creative City: Is There Still a Place for "Old-Fashioned" Institutions?* *Economic Development Quarterly*, Vol. 22 No. 1, February 2008. p46
26. Geoforum. (2009) Editorial, *Contesting the creative city: Race, nation, multiculturalism*. *Geoforum* 40, p701.
27. Harvey, David and Harriet, Hawkins, Nicola. Thomas, (2012), *thinking creative clusters beyond the city: People, places and networks*, *geo forum*, 43, 529-539, <http://www.elsevier.com/locate/geoforum>
28. Simeti, M. (2006), *The creative city: moving from ideas to planning practice*. Massachusetts Institute of Technology. p13
29. Ratiu, D. E. (2013). *Creative cities and/or sustainable cities: Discourses and practices*, *City, Culture and Society*, 4(3).
30. Burton, M., Nesiba, R. F., & Brown, B. (2015) *An introduction to financial markets and institutions*, Routledge.
31. Meerow, S., Pajouhesh, P., & Miller, T. R. (2019). *Social equity in urban resilience planning*. *Local Environment*, 24(9), 793-808.
32. Meyer, N., & Auriacombe, C. (2019). *Good Urban Governance and City Resilience: An Afrocentric Approach to Sustainable Development*. *Sustainability*, 11(19), 5514.

Abstract

The general goal of this research is to know the relationship between the components of neighborhood diversity and the location of the creative class in order to achieve a creative city. The research method, survey and statistical population includes working citizens of Mashhad, both men and women, in 2019. The tool for gathering information is a researcher-made questionnaire, the items of which have been designed and adjusted using the study of previous researches and interviews with experts in the fields of urban planning and social sciences. In order to obtain the reliability or validity of the research tool, the method of face validity is used. to be The reliability of the questionnaire has been confirmed using Cronbach's alpha statistical method. The alpha value above 0.7 indicates the internal correlation of the questionnaire questions in measuring the research variables. Data analysis has been done using SPSS statistical software. To test research hypotheses, two-way analysis of variance (univariate) and Yeoman-Whitney and t-tests were used. The status of four components of social diversity, including the observance of citizenship rights, ideological and political tolerance, moral and behavioral tolerance, and identity tolerance in four neighborhoods of Mashhad city, from the economic and income point of view, were examined, and the results showed that the level of social diversity in general is higher in the neighborhood with high wealth. It is from other localities. In all the components of social diversity in the ultra-creative class, they have a higher score compared to the creative class.

Keywords: creative class, ultra-creative class, components of social diversity, neighborhoods of Mashhad